עין משפט נר מצוה

לב א טוש"ע י"ד סימן רמז סעיף ד:
לג ב טוש"ע א"ח סימן ג סעיף ו:
לד ג ד מיי' פכ"ו מהלכות שבת הל' יח סמג שם טוש"ע א"ח סימן שכד סעיף ו ז:
לה ה מיי' פ"ב מהלכות י"ט הלכה כו סמג לאוין עה:

◆

תורה אור השלם

[א] מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו יתן לפניו גוים ומלכים ירד יתן כעפר חרבו כקש נדף קשתו: ישעיהו מא ב

[ב] לא יועילו אוצרות רשע וצדקה תציל ממות: משלי י ב

◆

מוסף רש"י

מחתכין את הדלועין. ולא אמרינן מוקצין הן לבהמה דמאכל אדם הן (לעיל קכח:) ולא אמרינן טירחא דלאו צורך יום (ביצה ב:). ואת הנבלה לפני הכלבים. ואע"פ שנתנבלה בשבת, דבין השמשות לא היתה עומדת לאכילת כלבים, אפילו הכי שרי, דלית לן מוקצה בשבת (שם). שאינה מן המוכן. אתמול כשקדש היום לא היתה עומדת למאכל כלבים (חולין טו:). כרכי דוזי. זוג של מחצלאות שמכסים בהן את פרקמטיא של ספינה, דוזי לשון זוג לפי שהן שתים ועשויות כאהל, ובתשובת הגאונים מצאתי כרכי דוזי ומפרש שהוא לשון ספינה בלשון ארמי (לעיל יט:). דרב אסר ושמואל שרי. רב אסר לטלטולי משום מוקצה דרב סבר כר' יהודה במוקצה ושמואל סבר כר"ש דלית ליה מוקצה (שם). בבהמת קדשים. שאסורה בהנאה ובעינן קבורה ולאו בת פדיית דבעינן העמדה והערכה, אי נמי אין פודין קדשים להאכיל לכלבים, ואפילו למ"ד פודין ביו"ט לא פריק לה הלכך לא חזיא (ביצה כז:). הלכה כסתם משנה. לעיל קמו:

דקאי צדק במערב מהדרנא ומוקמינא ליה במזרח והיינו דכתיב [א]מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו ומדשמואל נמי אין מזל לישראל דשמואל ואבלט הוו יתבי והוו קאזלי הנך אינשי לאגמא א"ל אבלט לשמואל האי גברא אזיל ולא אתי טריק ליה חוויא ומיית א"ל שמואל אי בר ישראל הוא אזיל ואתי אדיתבי אזיל ואתי קם אבלט שדיה לטוניה אשכח ביה חוויא דפסיק ושדי בתרתי גובי א"ל שמואל מאי עבדת א"ל כל יומא הוה מרמינן ריפתא בהדי הדדי ואכלינן האידנא הוה איכא חד מינן דלא הוה ליה ריפתא הוה קא מיכסף אמינא להו אנא קאימנא וארמינא כי מטאי לגביה שואי נפשאי כמאן דשקילי מיניה כי היכי דלא ליכסיף א"ל מצוה עבדת [א]נפק שמואל ודרש [ב]וצדקה תציל ממות ולא ממיתה משונה אלא ממיתה עצמה ומדר"ע נמי אין מזל לישראל דר"ע הויא ליה ברתא אמרי ליה כלדאי ההוא יומא דעיילה לבי גננא טריק לה חוויא ומיתא הוה דאיגא אמילתא טובא ההוא יומא שקלתה למכבנתא דצתא בגודא איתרמי איתיב בעיניה דחוויא לצפרא כי קא שקלה לה הוה קא סריך ואתי חוויא בתרה אמר לה אבוה מאי עבדת אמרה ליה בפניא אתא עניא קרא אבבא והוו טרידי כולי עלמא בסעודתא וליכא דשמעיה קאימנא שקלתי (א) [ב]לריסתנאי דיהבית לי יהבתיה ניהליה אמר לה מצוה עבדת נפק ר"ע ודרש וצדקה תציל ממות ולא ממיתה משונה אלא ממיתה עצמה ומדר"נ בר יצחק נמי אין מזל לישראל דאימיה דר"נ בר יצחק אמרי לה כלדאי בריך גנבא הוה לא שבקתיה גלויי רישיה אמרה ליה [ג]כסי רישיך כי היכי דתיהוו עלך אימתא דשמיא ובעי רחמי לא הוה ידע אמאי קאמרה ליה יומא חד יתיב קא גריס תותי דיקלא נפל גלימא מעילויה רישיה דלי עיניה חזא לדיקלא אלמיה יצריה סליק פסקיה לקיבורא בשיניה: **מתני'** [ד]מחתכין את הדלועין לפני הבהמה [ה]ואת הנבלה לפני הכלבים רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה לפי שאינה מן המוכן: **גמ'** איתמר (ער"ל שח"ז סימן) אמר עולא הלכה כרבי יהודה [ו](ושמואל אמר הלכה כר"ש) ואף רב סבר הלכה כרבי יהודה מדכרכי דוזי [ז]דרב אסר ושמואל שרי ואף לוי סבר הלכה כרבי יהודה כי הא דלוי כי הוו מייתי טריפתא לקמיה ביומא טבא לא הוה חזי לה אלא כי יתיב [ח]אקילקליתא דאמר דילמא לא מתכשרא ואפילו לכלבים לא חזיא ושמואל אמר הלכה כרבי שמעון ואף זעירי סבר הלכה כר"ש דתנן [ט]בהמה שמתה לא יזיזנה ממקומה ותרגמא זעירי [י]בבהמת קדשים אבל בחולין שפיר דמי ואף רבי יוחנן אמר הלכה כר"ש ומי א"ר יוחנן הכי [י]והא א"ר יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן

אין

כלדאי. בכולה סוגיא משמע דהיינו חוזים בכוכבים ולא כמו שפירש"י בערבי פסחים (דף קיג:) מניין שאין שואלין בכלדאים שנאמר תמים תהיה וגו' ופירש דהיינו אוב ועוד קשה דבההיא כתיב אל תפנו וגו' ובספרי דרש מנין שאין שואלין בגורלות שנאמר תמים תהיה וגורל וחוזה בכוכבים אלא מילתא היא:

רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מע"ש כו'. תימה היכי מוכח בפסחים פרק מקום שנהגו בסופו (דף נו: ושם) ובפ"ק דביצה (דף ו: ושם) מהך מתניתין דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים לעולם מוכן לאדם הוי מוכן לכלבים והכא היינו טעמא דאסירא לכלבים משום דהואי מוקצה מחמת איסור שלא היתה ראויה אף ט)(לא) לאדם י)(ולא לכלבים) ותירץ ר"י דיש דברים ראויים ליתן לפני הכלבים חיים כגון עופות וכיוצא בהן הלכך אי לאו דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים הוה שריא ליתן לכלבים וה"ר יצחק בן הר"ר מאיר גרים במתני' אם לא היתה נבלה מעיו"ט אסורה השתא אתי שפיר בפשיטות דמוכן שפיר לאדם ואינו מוקצה מחמת איסור ולא נהירא לי דבריש ביצה (דף ג.) דייק מינה דגבי שבת סתם לה תנא כר"ש אלמא גבי שבת מיתניא וה"ר פורת מפרש דממשנה יתירה דייק דה"ל למתני אם לא היתה נבלה מע"ש אסורה ותו לא דמאי ל"ל לפי שאינה מן המוכן אלא להכי תני לה דאפילו הוי מוכן לאדם לגמרי שלא היה מוקצה מחמת איסור לא הוי מוכן לכלבים. מ"ר:

ושמואל אמר הלכה כר"ש. תימה לר"י תרתי דשמואל למה לי דתיפוק ליה מההיא דכרכי דוזי ועז לחלבה ורחל לגיזתה דשילהי פ"ק (דף יט: ושם) ותירץ ר"י דמוקצה דהתם קיל ממוקצה דהכא:

תרגמא זעירי בבהמת קדשים. תימה לר"י היכי מוכח מהכא דס"ל כר"ש ע"כ איצטריך לאוקמה בבהמת קדשים כדמוכח פרק אין צדין (ביצה דף כז:) משום דמתני' נמי דיקא דקתני עלה ולא החלה שנטמאת מה חלה דקדשים אף בהמה דקדשים ומכח האי דיוקא פריך התם למר בר אמימר דאמר מודה היה ר"ש בבעלי חיים שמתו שאסורין ודחיק ר"י לתרץ * דהכי קים ליה להש"ס שלא פירש זעירי כן אלא משום דבעי לאוקמה כר"ש. מ"ר: **והא** א"ר יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן אין מבקעין כו'. תימה לר"י היכי מוכח מהכא דלא ס"ל כר"ש דההיא ודאי כרבי יהודה דשמא אית ליה לרבי יוחנן מיגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא וקורה שנשברה אפילו לר"ש איתקצאי בין השמשות קודם שבירתה דהואי מוקצה מחמת חסרון כיס דמודה ביה ר"ש אבל במתניתין לא איתקצאי בין השמשות דלית ליה ההיא מוקצה מה שהיא עומדת לאדם והיה רוצה רבי לתרץ דלאי אית ליה לר' יוחנן מיגו דאיתקצאי היה אוסר ודאי לטלטל בהמה שנתנבלה בשבת שהרי נהי שהיתה ראויה לכלבים (ב) בלא שחיטה כדפירשית לעיל מיהו לטלטל היתה אסורה דכולי עלמא מודו דבעלי חיים הם מוקצים הוה לן למימר מיגו דאיתקצאי ודנתי לפני רבי כיון שהיא ראויה לכלבים משום שהיא מוקצה לטלטל אין לנו לאוסרה לטלטל נבלה בשבת מידי דהוה אפירות הנושרין דתלינן טעמא בריש ביצה (דף ג.) שמא יעלה ויתלוש ומשום מוקצה לא אסירי לטלטל כיון דחזו לעורבים בעודן מחוברין אע"פ (ג) שבעת מחובר היו אסורין לטלטל ותירץ רבי דמסתמא מתניתין בכל ענין איירי בין אותן שראויין לכלבים בעודן חיים בין שאין ראויין לכלבים דבכולהו שרי ר"ש ולכולהו קאי רבי יוחנן דאמר הלכה כרבי שמעון דמתניתין ולא למחצה אלמא לית ליה מיגו דאיתקצאי. מ"ר: **והא** אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה. בריש ביצה (דף ג.) אמרינן גבי שבת דקסתם לן תנא כר"ש משמע דחשיב לסתמא דמתני' סתמא. אמר רבי לאו משום סתמא קאמר דודאי לא חשיב כסתמא כיון דבמתניתין נמי פליג רבי יהודה וסתמא אלמא לא דוקא אלא חשיב כרבים. מ"ר:

אין

דקאי לצדק. שהוא מזל שלך: **במערב.** שהוא מקום מגונה ואין ראוי להוליד בך מצאתי בהש"ס רבינו הלוי: **במזרחו.** שהוא מקום חום: **צדק.** הקב"ה קראו להביאו למזרח: **לרגלו.** בשבילו: **אבלט.** שם חכם נכרי היה וחוזה בכוכבים: **אזיל ואתי.** דאין מזל לישראל ויועיל לו תפלה: **בתרתי גובי.** בשתי חתיכות שקצצו עם הקנים בלא יודע: **מרמינן בהדדי.** מטילין פת [לסל] לכל החבורה כאחד ואוכלין יחד והאחד גובה מכולן: **אנא קאימנא ומרמינא.** אגבה ואשים בסל: **שוואי נפשאי כמאן דשקלי מיניה.** עשיתי עצמי כגובה ממנו ונתתי משלי חלקו: **לא ממיתה משונה.** ומיהו מיתה הגונה ימות אלא ממיתה עצמה מצלת ונותנת חיים: **כלדאי.** חוזים בכוכבים: **דצתא.** מחבתה: **למכבנתא.** [אישפינגלי"ז בלע"ז] נושק"א של זהב שיש כמו טס בראשה: **ריסתנאי.** אמנשטריישו"ן: **ובעי רחמי.** בקש רחמים שלא ישלוט בך יצר הרע: **קיבורא.** אשכול תמרים והדקל לא שלו היה: **מתני' את הדלועין.** התלושין ומיהו סתמן לאו למאכל בהמה קיימי אלא לאדם: **ואת הנבלה.** שנתנבלה היום ובין השמשות היתה עומדת לאדם ואפ"ה מחתכין: **גמ' כר"ש.** דלית ליה מוקצה: **מדכרכי דוזי.** מחצלות העשויות לספינות לכסות פרקמטיא שבתוכן. דוזי ספינות בלשון ארמי כך מצאתי בתשובת הגאונים: **כי הוו מייתי טריפתא לקמיה.** בהמה שנולד בה ספק טרפות וצריכה להוראת חכם: **אקלקילתא.** *על האשפה שאם ימצאנה טריפה ימיתה שם: **ואפילו לכלבים לא חזיא.** דנשחטה היום ולא יוכלו לטלטל כרבי יהודה: **תרגמא זעירי.** במסכת ביצה* בבהמת קדשים לאסורה בהנאה ולא חזיא לכלבים הא לחולין שפיר דמי להאכילה לכלבים:

אין

מסורת הש"ס

א) [גירסת הערוך לריסתנא פי' חלק], ב) ביצה ג. ו: כז: פסחים נו: חולין יד., ג) רש"ל מ"ז, ד) לעיל יט:, ה) [עי' פרש"י ב"ק מח. ועי"ו כח. ד"ה ניקרא], ו) ביצה כז:, ז) [לעיל מו. וש"נ], ח) [דף מו:], ט) רש"ל מ"ז, י) [ועי' תוספות ביצה ב: ד"ה גבי שבת].

◆

הגהות הב"ח

(א) גמרא שקלתיה לריסתנאי. נ"ב פירוש חלק סעודה שלי ועי' בברכות דף מג: (ב) תוס' ד"ה והא א"ר יוחנן וכו' ראויה לכלבים בע"ש כדפי' לעיל: (ג) בא"ד אע"פ שבשעת חבור:

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אקלקילתא על האשפה. מאשפות ירים אביון (תהלים קיג) תרגום מקלקלתא מרים חשוכא רש"י ע"ג דף כח ע"א ד"ה ניקרא: תוס' ד"ה תרגמא וכו' דהכי קים ליה. עיין לעיל דף ט ע"ב תוספ' ד"ה הא לן וש"נ:

◆

לעזי רש"י

אישפינגלי"ז [אישפינגל"א]. סיכה (שאינה נקובה).
נושק"א. סיכה, מכבנה.
אמנשטריישו"ן [אמינישטרישו"ן]. מנה.

◆

רבינו חננאל

אבלט, שהיה (רבנן) [רבינן] שמואל אומר, גוי הוא. דאמרינן בפרק אין מעמידין בהמה בפונדקאות של גוים שמואל ואבלט הוו יתבי כו'. מתני' מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים. רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מע"ש אסורה. אתמר ע'ז'ר'ל' אמר הלכה כר' יהודה. פי' ע'ז'ר'ל' סימן שמות החכמים דאמרו דהלכה כר' יהודה והם עולא ורב ולוי, אילו שלשתם כר' יהודה. עולא בפירוש אמר הלכה כר' יהודה. רב מכלל חלוקתו על שמואל בכראכי דוזי, פי' מחצלאות הכרוכות זוגות זוגות העומדות למכירה, ורב אסר להתירן ולישב בהן. שמעינן מינה כיון שהן לסחורה מוקצות הן, מכלל דסבר הילכתא כר' יהודה. לוי נמי מכללא דכי הוו מייתי טרפה לקמיה דלוי ביו"ט לא הוה חזי ליה אלא אקילקלתא, סבר דילמא לא מיכשרא ואפילו לכלבים לא חזי, שמעינן מינה דכר' יהודה סבירא ליה דאמר לפי שאינה מן המוכן. ש'ז'ת' סימן, והן שמואל וזעירי ור' יוחנן. שמואל ור' יוחנן בהדיא אמרי הילכתא כר' שמעון. זעירי מכללא, מדחזינן ליה לזעירי דמתרגם להא דתנן בהמה שמתה לא יזיזנה ממקומה דבבהמת קדשים [מיירי], מכלל דחולין שרי, כר' [שמעון] דלית ליה מוקצה. ומקשינן על ר' יוחנן וכי סבר רבי יוחנן הילכתא כרבי שמעון, והא אמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה, ותנן

Torah-Box.com diffusion du judaïsme aux francophones